20 Yanvar - Tariximizin qəhrəmanlıq salnaməsi

1988-ci ilin fevralından başlayaraq Daşnak partiyası və ona havadarlıq edən xaricdəki erməni lobbisinin yaxından dəstəyi ilə Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində və Sumqayıt şəhərində əvvəlcədən planlaşdırılmış və hazırlanmış təxribatlara, onların təşkilatçılarına, təhrikçilərinə, xüsusilə o zamankı SSRİ dövlətinin başçısı Mixail Qorbaçova qarşı etiraz mitinqləri baş alıb getməkdəydi...

O zaman Heydər Əliyevin SSRİ rəhbərliyindən qəsdən düşünülmüş və planlı şəkildə sıxışdırılaraq kənarlaşdırılması, Azərbaycana rəhbər qismində göndərilmiş, milli qeyrət və mənsubiyyətdən uzaq, dövlət idarəçiliyi sahəsində tam səriştəsiz, faktiki olaraq xarici ölkə qarşısında öhdəlik daşıyan Ə.Vəzirov vəziyyəti nəinki neytrallaşdıra bilmədi, əksinə, özünün siyasi kasadlığı ucbatından, eləcə də SSRİ rəhbərliyinin diktəsi ilə respublikanın həyatında kəskin böhran vəziyyəti yaratdı. Daha acınacaqlısı o idi ki, mitinqlərin şüurlu, dilə törədilən bu aksiyalar əslində SSRİ-nin dağılmasının qarşısını almağa yönəlmişdi. Hər halda, Qorbaçov SSRİ-nin süqutunda maraqlı olan bir sıra aparıcı dövlətlərin nəzərində "demokrat" kimi tanınıb yüksək beynəlxalq mükafatlara layiq görülsə də, qırğınlar törətdiyi ölkələrin və xalqların yaddaşında onun adı qanlı cinayətkar kimi tarixə yazıldı...

* * *

...Bakı. 1990-cı ilin yanvarı... Torpaqlarımıza Qorbaçov iqtidarının himayəsi ilə erməni təcavüzü davam etməkdə, didərgin və qaçqınların sayı gündən-günə artmaqdadır. Azərbaycandan da artıq erməni millətindən olan şəxslər, bəzi hallarda isə ailələr Bakını tərk etmək məcburiyyətindədir. Azərbaycanlılar ermənilərdən fərqli olaraq, qonşuluğunda yaşayan, yaxud tanıdığı erməni kəslərin təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədi ilə onları dəmiryolu, təyyarə, gəmi vasitəsilə üz tutduqları məkanlara sağsalamat yola salırlar. Mərkəzin xüsusi orqanları tərəfindən, ya onların təhriki, həm də diktəsi ilə törədilən ayrı-ayrı təxribat xarakterli hərəkətlər istisna olmaqla, Azərbaycanda yaşayan digər millətdən olan heç bir kəsin zorakılıqla, ya məcburi surətdə respublikadan çıxarılmasına cəhd göstərilməyib, yaxud da onların özünə, əmlakına bircə qəsd belə törədilməyib. Məlum idi ki, torpaqlarımıza təcavüz, həmvətənlərimizə qarşı törədilən qırğınlar, onların doğma ev-eşiklərindən qovulub çıxarılması, milli zəmində münaqişənin daha da qızışdırılması əvvəlcədən hazırlanmış ssenari əsasında həyata keçirilməkdəydi... Mixail Qorbaçovun rəhbər göstərişləri və havadarlığı, Mərkəzin Təhlükəsizlik orqan rəhbərlərinin bilavasitə təşkilatçılığı ilə milli münasibətlərin kəskinləşdirilməsi, ayrı-ayrı yerlərdə süni yollarla münaqişələr yaradılması, əməkdaşlığa cəlb olunmuş və mitinqlərdə qızışdırıcı, aqressiv nitqlər söyləyən ayrı-ayrı şəxslər respublikada vəziyyəti idarəolunmaz səviyyəyə gətirib çıxarmışdı. Kütləvi informasiya vasitələri demək olar ki, fəaliyyət göstərmirdi. Yalnız televiziya vasitəsi ilə qismən də olsa məlumat verilirdi. Bu minvalla yanvarın 13-16-sı arası gərginlik son həddə çatdı. Fövqəladə vəziyyət elan olunacağı barədə söhbət gedirdi. Yanvarın 16-da Azərbaycanın mərkəzi televiziyasında Moskvadan gəlmiş Mərkəzi Komitənin katibi və təhlükəsizlik orqan rəhbərləri çıxış edərək, fövqəladə vəziyyətin olmayacağını qətiyyətlə bildirdilər və faktiki olaraq Azərbaycan rəhbərliyi ilə əlbir olaraq xalqı aldatdılar...

Yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə, Bakı Şəhər Prokurorluğu üzrə növbətçi müstəntiq olaraq bilavasitə nə kimi hadisələr baş verdiyinə şahid oldum. Həmin gün axşama qədər Prezident Aparatının qarşısındakı mitinq davam edirdi. Mitinqi idarə edən və öz nitqləri ilə artıq xalqın inamını qazanmış bir neçəsi kürsüyə çıxıb, cavanları "Bakı Soveti" metrosunun qabağındakı avtobuslara minib "20 yanvar meydanı"na tərəf getməyə səsləyirdilər... Deyirdilər ki, canlı sədd yaratmaqla həmin istiqamətdən şəhərə girəcəkləri ehtimal olunan tankların qarşısını kəsmək lazımdır.

...Axşam saat 8-ə yaxın, naməlum təxribat qrupu tərəfindən o zaman təkcə olan Az.TV-nin enerji bloku partladıldı. Təbii ki, yeganə informasiya mərkəzi olan televiziya öz fəaliyyətini dayandırdı. Gecə saat 11 radələrində naməlum şəxs xüsusi rabitə vasitəsi ilə bir neçə dəfə, boğuq səslə elan elədi ki, - "Bakı alışıb yanır, hər kəs öz ailəsi ilə birgə küçələrə çıxsın!" Bu elə bir vaxta təsadüf etdi ki, 20 Yanvar meydanı, aeroport, həm dənizdən və şəhərin müxtəlif girişlərindən silahlı hərbçi dəstələr tankların qabağına çıxan adamların hərfi mənada üstündən keçərək, avtomatla insanları qıra-qıra şəhərə soxuldular. Səhərə qədər davam edən bu vəhşilik o səviyyəyə çatdı ki, evlərin pəncərələrini atəşə tutub camaatın öz evində belə qəsdinə dururdular. Təcili tibbi yardım maşınları gülləbaran olunurdu...

...Yanvarın 20-si səhər saat 9-da növbətçiliyim başa çatandan sonra Prezident Aparatının qarşısında davam edən mitinqə getdim. Orda təxminən on mindən artıq insan vardı. Öz odlu nəfəsi və kəsərli sözü ilə çıxış edən Bəxtiyar Vahabzadə Sovet İmperiyasını, onun rəhbərliyini lənətləyirdi, xalqı bu "olum və ölüm" günündə düşmənlərə qarşı sarsılmaz birliyə və mübarizəyə çağırırdı. Elə bu anda Nizami muzeyi və Hüsü Hacıyev küçəsi istiqamətində küçənin hər iki tərəfində, əllərində avtomat, atəşə hazır vəziyyətdə düzlənmiş, yaşları 30-45 arasında olan, zahirən bandit dəstələrini xatırladan, uzunsaç, saqqallı hərbi geyimli yüzlərlə "əsgər", işlək vəziyyətdə küçə boyu sıralanmış tank və BTR-lərin nəriltisi altında atəş açmağa başladı. Mitinq iştirakçılarının çox az qismi təşvişə düşsə də, əksəri yerindən belə tərpənmədi və içərilərində ermənilərin də olduğunu istisna etməyən "hərbçiləri" nifrət dolu baxışlarla həm Azərbaycan, həm də rus dilində söyür, "Rədd olun, faşistlər!" deyə hayqırırdılar. Bununla da sanki ölümdən qorxmadıqlarını bir daha sübuta yetirirdilər...

...20 Yanvar hadisələri hər bir azərbaycanlıya təkcə həmin tarixlərdə törədilən cəzasız qalan cinayətlərlə deyil, o tarixə qədərki, həm də ondan sonrakı dövrü əhatə edən fiziki və mənəvi acıları yaşatdı. Lakin xalqımız öz iradəsindən dönmədi və nəticədə keçmiş sovet respublikaları arasında ilk olaraq nə vaxtdan arzuladığı müstəqilliyinə qovuşdu...

...Nəhayət, 1991-ci ildə "SSRİ" adlanan nəhəng "qurama" axır ki, birdəfəlik çökdü. Müstəmləkə və zindan şəraitində yaşayan millətlər öz zəncirini qırdı. Lakin açığını desək, bizim doğma ölkəmiz yenicə azadlıq əldə etmiş, məsələn, Baltikyanı respublikalar kimi hələ müstəqilliyə hazır deyildi. SSRİ ərazisində iqtisadi cəhətdən illərlə mövcud olmuş bir-birindən asılılıq **(halbuki mütəxəssislərin o vaxtkı fikrinə görə sovet respublikaları arasında iqtisadi cəhətdən müstəqil şəkildə yalnız iki respublika - Belarus və Azərbaycan yaşaya bilərdi)** əlaqələrin kəsilməsi, o dövrdə qüvvədə olan qanun və müqavilələrin işləməməsi həmin respublikaları, o cümlədən bizim ölkəni də aclığa, səfalətə sürüklədi. Azadlıq meydanında gedən kortəbii mitinqlər artıq ölkə rəhbərliyinin səriştəsizliyi ucbatından işğal olunmaqda davam edən torpaqlarımızın müdafiəsinə həsr olunmuşdu. Xalqın, millətin vətənpərvərlik ruhu yüksək olsa da, onun başında duran, onu düzgün istiqamətə yönəldən rəhbəri, eləcə də komandası təəssüf ki, yox idi...

məqsədyönlü istiqamət almasına maneçilik törədən və mərkəzin tabeliyində olan xüsusi təhlükəsizlik orqan nümayəndələri, onların əlaltıları belə, bu mitinqlərin əsl mahiyyətini bəzi hallarda dəyişməyə, sabitliyi pozmaq kimi zərərli məcraya yönəltməyə nail olurdular. Bir tərəfdən torpaqlarımızın işğalı və qədim dədə-baba yurdlarından qovulmuş həmvətənlərimizin, digər tərəfdən Azərbaycan Respublikası ərazisində öz isti ocaqlarından, ev-eşiyindən didərgin düşmüş qaçqın və köçkünlərin Bakıya pənah gətirmələri, təkcə paytaxtı deyil, demək olar ki, bütün respublikanı xaos vəziyyətinə gətirib çıxarmışdı.

Müttəfiqlik adı altında SSRİ-nin tərkibində olan digər respublikalarda da narazılıq getdikcə artırdı. SSRİ adlanan dövlət artıq çökmək üzrəydi. İmperiyanın süqutuna əlac tapa bilməyən, əslində isə bu prosesi daha da sürətləndirən Qorbaçov, o boyda ölkənin çökməsini sonradan dünyanın gözündə, özünün böyük hünəri kimi büruzə verməyə çalışdı və demək olar ki, bu imici qazanmış oldu. Halbuki, imperiyanın obyektiv sonluğu və aqibəti labüd idi. Əgər Qorbaçov guya özünün demokratik rəhbər olduğunu sübuta yetirmək istəyirdisə, görən, həmin ərəfədə nə məqsədlə Orta Asiyada, Baltikyanı respublikalarda, Qafqazda, o cümlədən Tiflisdə və Bakıda irimiqyaslı hərbi əməliyyatlar keçirməklə qırğınlar törədirdi? - Şübhə yox idi ki, İttifaqa daxil olan ölkələrdə, elə ittifaqın özünün izniylə geniş vüsət almış xalq hərəkatlarını qan içində boğmaq və xalqın gözünü qorxutmaq məqsəd-

Hüseyn ƏLİXANOV.